

ویژگی های فردی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی زنان معتاد زندانی

منصوره جمشیدی منش*^۱ پروین سلیمانی فر^۲ فاطمه حسینی^۳

چکیده

غم انگیزترین تراژدی انسان معاصر اعتیاد به مواد مخدر است و متأسفانه جوانان عصر حاضر برای فرار از ناملایمات اجتماعی و فاصله طبقاتی و زندگی ماشینی به مواد مخدر پناه برده اند. اعتیاد بلاى خانمان سوز و ناگواری است که در جوامع انسانی دارای اثرات جسمی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، اخلاقی و فرهنگی می باشد. اعتیاد بر مواد مخدر زنان نیز یکی از مسائل کشور است. مشکلات اعتیاد به مواد مخدر تنها به خود زن و خانواده وی محدود نمی شود، بلکه ضربات سنگین اقتصادی و اجتماعی بر پیکر جامعه تحمیل می نماید. از طرفی با شناسایی عوامل خطر می توان از اشاعه اعتیاد و در نتیجه پیدایش عوارض جلوگیری کرد و به اهداف پیشگیری دست یافت.

در این مطالعه توصیفی تعداد ۱۰۸ زن معتاد زندانی، در زندان اوین که در واقع کل جامعه موردنظر را تشکیل می دادند، مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود. جهت تجزیه و تحلیل آماری از آمار توصیفی استفاده شده است.

طبق نتایج به دست آمده میانگین سنی نمونه ها ۳۳/۹۲ سال بود. ۲۵/۵ درصد آنان دارای تحصیلات زیر دیپلم و ۶/۶ درصد آن ها مدرک دانشگاهی داشتند. از نظر بُعد خانوار، تعداد افراد خانواده از ۲ نفر تا ۲۲ نفر و میزان درآمد خانوادگی آن ها بین ۱۰/۰۰۰ تا ۲/۰۰۰/۰۰۰ تومان گزارش شده بود. ۵۰/۵ درصد از نمونه ها اظهار داشتند که شخصاً تأمین کننده درآمد خانواده بوده اند و در ۲۱ درصد، همسران سرپرستی آن ها را بر عهده داشتند. ۴۲ درصد اولین فرد آشنا کننده آن ها با مواد مخدر را همسرانشان اعلام کردند و در ۸/۱ درصد خانه اولین مکان آشنایی با مواد مخدر گزارش شد.

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش و با در نظر گرفتن این حقیقت که اعتیاد زنان در همه اقصاء، گروه ها و طبقات فردی، قومی، فرهنگی و اجتماعی می تواند بروز کند، پیشنهاد می شود که مداخله فعال بخش های مختلف جامعه برای پیشگیری از اعتیاد و درمان معتادان به ویژه در دختران و زنان انجام گیرد. از آنجا که این مطالعه در تهران انجام شد، پیشنهاد می شود که پژوهشی مشابه در شهرهای دیگر کشور صورت پذیرد و نتایج به دست آمده با یکدیگر مقایسه شوند.

واژه های کلیدی: اعتیاد به مواد مخدر، ویژگی های فردی - خانوادگی - اجتماعی و اقتصادی معتادین، زنان معتاد زندانی

^۱ عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران (*مؤلف مسئول)

^۲ عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران

^۳ عضو هیئت علمی دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران

مقدمه

استفاده روز افزون از مواد مخدر در سراسر جهان، مشکل عمده ای را برای اغلب کشورها به وجود آورده است (هاشم ورزی، ۱۳۷۹). و دیر زمانی است که معضل بزرگی به نام اعتیاد در جامعه ایران اسلامی به وجود آمده است که با بی رحمی تمام جوانان را به نیرویی وابسته و مضر برای جامعه تبدیل نموده است. اعتیاد نوجوانان و جوانان، زنان و مردان همواره در سراسر کشور وجود داشته است اما متأسفانه روز به روز بر تعداد معتادها اضافه می گردد (فرخاک، ۱۳۷۸). به نوشته گروه اجتماعی روزنامه ایران، شماره ۱۸۳۸، (۱۳۸۰) امروزه آمار نشان می دهد که دختران و زنان در استعمال مواد مخدر از مردان پیشی گرفته اند چنان که نسبت مصرف کنندگان مواد مخدر مرد به زن در دو دهه گذشته از ۳۰ به ۱، به ۳ به ۱ تغییر یافته است. از آنجا که زنان عضو اصلی خانواده بوده و نیمی از پیکر اجتماع می باشند و به عنوان هسته اصلی، نقشی اساسی در سلامت اعضاء خانواده دارند، سلامت جامعه به شدت تحت تأثیر سلامتی و شادابی مادران است. پس از مادری که خود به انحراف کشیده شده است چگونه می توان انتظار تعلیم و تربیت داشت و آلودگی او بدون شک بر سایر افراد خانواده بالاخص کودکان اثر بخش می باشد (پوراسلامی، سرمست و موسویان پور، ۱۳۸۰). با مصرف ماده مخدر هر نوع ناهنجاری اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، خانوادگی، فرهنگی و غیره می تواند به عنوان یک عامل تقویت کننده در تشدید مصرف مواد مخدر موثر واقع شود (گروه اجتماعی

روزنامه ایران، شماره ۱۸۳۸، ۱۳۸۰). تحقیقات نشان می دهند که زنان معتاد پا به پای مردان در رفتارهای بزهکارانه و جنایتکارانه شرکت دارند اگر چه ممکن است شیوه انجام این اعمال با الگوهای رایج مردان متفاوت باشد زیرا آن ها بیشتر در بزهکاری هایی شرکت می کنند که خطر جانی کمتری داشته باشد. شایع ترین نوع بزهکاری در زنان جرائم مالی نظیر سرقت از منزل و مغازه ها، حمل و توزیع مواد مخدر و روسپیگری است. جامعه ما به دلیل وجود چند ویژگی جغرافیایی و همجواری با افغانستان - پاکستان و عراق راهی آسان برای قاچاق مواد مخدر است. به علاوه ویژگی اقتصادی و نابسامانی های آن، فقر مزمن و ویژگی های اجتماعی مانند بیکاری و کمبود امکانات آموزش و پرورش موجب گرایش جوانان به اعتیاد و سایر تفریحات ناسالم خواهد شد. تحقیقات و سایر تفریحات ناسالم خواهد شد. تحقیقات Miller (۱۹۸۱) که بر روی زنان در فیلادلفیا انجام شد، نشان داد که بین اعمال بزهکارانه در زنان معتاد و غیر معتاد تفاوت های زیادی وجود دارد. نتایج مطالعات گوردون (۱۹۸۳) در یکی از مراکز بازپروری در انگلستان و اوربان (۱۹۷۳) در بررسی رفتارهای معتادین زن نشان داد که ۳۰ تا ۶۰ درصد افراد علیرغم وجود اعتیاد به اعمال بزهکارانه خود ادامه دادند (غفاری، ۱۳۷۹). در ایران نیز در سال ۱۳۷۲ از کل مجرمین دستگیر شده که بالغ بر ۴۵۹۹۹ نفر بودند، تعداد ۱ ۴۷۰ نفر زن یافت می شد که اغلب به جرم ولگردی، قاچاق و سرقت در بازداشت به سر می برند (فصلنامه انتقادی، فلسفی و فرهنگی حقوق زن، شماره ۷، ۱۳۷۹). اگر فقط یک درصد از کودکان

دارای مادران معتاد به سوی بزهکاری کشیده شوند، بعد از گذشت ۲۰-۱۵ سال رقم کودکان بزهکار در این کشور به بیست هزار نفر خواهد رسید. امروزه بالغ بر ۶۰ درصد از فضای زندان های کشور را معتادان و مجرمین مواد مخدر اشغال کرده اند که انرژی و هزینه زیادی را مصروف خود ساخته اند. به طوری که خسارت های اقتصادی ناشی از سوء مصرف و قاچاق مواد مخدر براساس محاسبات صورت گرفته در ایران سالیانه بالغ بر ۴۸۰ میلیارد تومان برآورد گردیده است. از طرفی استفاده از روش های نادرست مصرف مواد مخدر مانند سرنگ های آلوده، وجود برخی فرهنگ ها و باورها و عادت های غلط در معتادان عامل اصلی شیوع و بروز امراض مسری همچون ایدز، سل، هپاتیت و... است که نه تنها خود معتادین، بلکه سلامت کل جامعه را نیز مورد تهدید جدی قرار می دهد. مطالعات متعدد نشان داده اند که مسایل خانوادگی، اقتصادی و فرهنگی در پیدایش این معضل دخالت دارند. چنان که نابسامانی ها و گسیختگی های خانواده، ناسازگاری ها و اختلافات خانوادگی از جمله عوامل خانوادگی، فقر، بیکاری، بحران های اقتصادی و مهاجرت در زمره عوامل اقتصادی و بی سواد و عدم آگاهی به مسائل اجتماعی از عوامل فرهنگی موثر محسوب می شوند.

باید به خاطر داشت که مصائب مربوط به اعتیاد به مواد مخدر به خود زن و خانواده وی محدود نمی شود و ضربات سنگین اقتصادی و اجتماعی بر پیکر جامعه تحمیل می نماید، لذا با شناسایی عوامل خطر می توان از اشاعه اعتیاد و در نتیجه پیدایش

عوارض جلوگیری و به اهداف پیشگیری اولیه دست یافت. از این رو پژوهشگران برآن شدند تا با انجام مطالعه ای در رابطه با بررسی ویژگی های فردی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی زنان معتاد در بند، عوامل خطر آفرین مربوطه را شناسایی کنند، زیرا با شناخت عوامل زمینه ساز است که پرستاران بهداشت جامعه قادر خواهند بود در طی بازدیدهای منزل، مددجویان (زنان) در معرض خطر روی آوردن به اعتیاد را شناسایی نمایند و با اقدام های مناسب پیشگیری کننده مانع پناه بردن به مواد مخدر و در نتیجه اعتیاد آن ها شوند. بدیهی است با شناخت به موقع عوامل خطر، آگاه کردن والدین یا همسر، اتخاذ تدابیر مناسب و تحت حمایت قرار دادن فرد و خانواده می توان از بروز اعتیاد و به دنبال آن وقوع جرم های دیگر مثل سرقت، روسپگری و دیگر عواقب آن از جمله جنایت های احتمالی پیشگیری کرد. بدین ترتیب ضمن ممانعت از افزوده شدن بر تعداد زنان معتاد در جامعه، می توان به استحکام و دوام بنیان خانواده افزود و به جامعه ای سالم تر نزدیک شد.

روش کار

این مطالعه به روش توصیفی انجام شد. تمامی زنان معتاد زندانی، که محکومیت آن ها به دلیل قاچاق، اعتیاد به مواد مخدر و سرقت بود به عنوان جامعه پژوهش در نظر گرفته شدند. در این پژوهش تعداد ۱۰۸ زن معتاد زندانی در زندان اوین که در واقع کل جامعه مورد نظر را تشکیل می دادند، به روش سرشماری انتخاب و مورد بررسی قرار

جدول شماره ۱- ویژگی های فردی زنان مورد مطالعه (۱۳۸۳)

ویژگی های فردی	فراوانی تعداد (درصد)
سن	
۱۹ سال و کمتر	۶ (۵/۷)
۲۰ - ۲۹	۳۸ (۳۶/۳)
۳۰ - ۳۹	۲۵ (۲۳/۸)
۴۰ - ۴۹	۲۴ (۲۲/۹)
۵۰ - ۵۹	۱۲ (۱۱/۴)
انحراف معیار $\pm$ میانگین	۳۳/۹۲ $\pm$ ۱۰/۰۴
* ۳ نفر بدون پاسخ بودند.	
میزان تحصیلات	
بی سواد	۲۷ (۲۵/۵)
خواندن و نوشتن	۱۰ (۹/۴)
ابتدایی	۲۳ (۲۱/۷)
سیکل	۲۷ (۲۵/۵)
دیپلم	۱۲ (۱۱/۴)
دانشگاهی	۷ (۶/۶)
* ۲ نفر بدون پاسخ بودند.	
وضعیت تأهل	
مجرد	۹ (۸/۳)
متاهل	۴۹ (۴۵/۴)
مطلقه	۲۰ (۱۸/۵)
بیوه	۳۰ (۲۷/۸)
اهلیت	
شهر	۱۰۱ (۹۳/۵)
روستا	۷ (۶/۵)
محل سکونت	
شهر	۱۰۴ (۹۶/۳)
روستا	۴ (۶/۷)
تعداد ازدواج	
۱	۷ (۶/۵)
۲	۷۰ (۶۵/۴)
۳	۲۶ (۲۴/۳)
۴-۷	۲ (۱/۹)
انحراف معیار $\pm$ میانگین	۱/۳۰ $\pm$ ۰/۸۵
* ۱ نفر بدون پاسخ بودند.	
تعداد بارداری	
صفر	۱۱ (۱۰/۳)
۱	۲۷ (۲۵/۳)
۲	۲۵ (۲۳/۴)
۳	۱۶ (۱۵)
۴	۱۲ (۱۱)
۵	۶ (۵/۶)
۶-۱۳	۱۰ (۸/۳)
انحراف معیار $\pm$ میانگین	۲/۶۹ $\pm$ ۲/۳۸
* ۱ نفر بدون پاسخ بودند.	

گرفتند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه و گردآوری داده ها در این پژوهش توسط دو پرسشگر انجام شد. در روزهای اولیه تکمیل پرسشنامه، پژوهشگر بر نحوه کار پرسشگران نظارت مستقیم داشت و در ادامه پرسشگران به تنهایی اقدام به جمع آوری اطلاعات نمودند. پرسشنامه با ۳۷ سؤال در چهار بخش تنظیم شده بود که با توجه به مطالعات کتابخانه ای و با استفاده از مقالات موجود و پژوهش های مرتبط با اعتیاد تهیه گردید. در بخش اول سئوالات مربوط به ویژگی های فردی شامل سن، میزان تحصیلات، تعداد ازدواج های قبلی، تعداد فرزندان، مدت اعتیاد، تعداد سیگار روزانه و نوع اعتیاد، در بخش دوم ویژگی های خانوادگی شامل تحصیلات افراد خانواده، تعداد افراد خانواده، وجود اعتیاد در افراد خانواده، وضعیت سرپرستی و تحصیلات فرزندان، در بخش سوم در مورد ویژگی های اقتصادی شامل شغل، میزان درآمد ماهیانه، میزان هزینه مواد مخدر و وضعیت منزل مسکونی و بخش چهارم ویژگی های اجتماعی شامل ملیت، دوستان مبتلا به اعتیاد، عوامل آشنایی با مواد مخدر و محل آشنایی مورد پرسش قرار گرفته بودند.

نتایج

نتایج حاصل از بررسی ۱۰۸ زن زندانی در زندان اوین و در پاسخ به اولین هدف و پژوهش در جدول شماره ۱ مشخص می باشد.

جدول شماره ۲ - ویژگی های خانوادگی زنان معتاد (۱۳۸۳)
 ویژگی های خانوادگی

جدول شماره ۳ - ویژگی های اقتصادی زنان معتاد (۱۳۸۳)

فرآوانی تعداد(درصد)	ویژگیهای اقتصادی
وضعیت سرپرستی	
۵۳ (۵۰/۵)	خود فرد
۲۲ (۲۱)	همسر
۱۴ (۱۳/۳)	پدر
۱۱ (۱۰/۵)	مادر
۵ (۴/۸)	سایر موارد
* ۳ نفر بدون پاسخ بودند.	
شغل	
۸۸ (۸۱/۵)	خانه دار
۱ (۰/۹)	کارگر
۵ (۴/۹)	کارمند
۲ (۱/۹)	مدیر
۷ (۶/۵)	کارفرما
۵ (۴/۶)	آزاد
میزان درآمد ماهیانه	
برحسب ریال	
۴۵ (۶۲/۶)	ضعیف
۱۶ (۲۲/۲)	متوسط
۱۱ (۱۵/۴)	خوب
انحراف معیار ± میانگین	
۱۸۲۸۳۰۶ ± ۲۹۷۸۰۴۲	
مقدار مصرفی مواد مخدر (گرم)	
۲۴ (۳۲/۹)	۱
۱۳ (۱۷/۸)	۲
۷ (۹/۶)	۳
۱ (۱/۴)	۴
۱۴ (۱۹/۲)	۵
۲ (۲/۷)	۶
۷ (۹/۲)	۷-۲۵
۳ (۵/۱)	۳۰-۱۵۰
انحراف معیار ± میانگین	
۵/۹۵ ± ۱۷/۷۴	
* ۳۵ نفر بدون پاسخ بودند.	
هزینه مواد مخدر مصرفی	
۲۲ (۳۲/۴)	ربع در آمد
۳۳ (۴۷/۱)	نیم در آمد
۱۳ (۱۹/۱)	سه چهارم در آمد
۱ (۱/۵)	کل در آمد
* ۴۰ نفر بدون پاسخ بودند.	
طریقه تأمین درآمد	
۶ (۶۱/۲)	خود فرد
۱۸ (۱۸/۴)	والدین
۸ (۸/۲)	خواهر یا برادر
۹ (۹/۲)	همسر
۳ (۳/۱)	سایرین
* ۱۰ نفر بدون پاسخ بودند.	

فرآوانی تعداد(درصد)	ویژگیهای خانوادگی
۲۲ (۲۷/۵)	بی سواد
۲۵ (۳۱/۳)	ابتدایی
۱۲ (۱۵)	راهنمایی
۱۵ (۱۸/۸)	دیپلستان
۶ (۷/۵)	دانشگاهی
* ۲۸ نفر بدون پاسخ بودند.	
۵۵ (۵۲/۴)	بی سواد
۲۶ (۲۴/۸)	ابتدایی
۴ (۳/۸)	راهنمایی
۱۱ (۱۰/۵)	دیپلستان
۹ (۸/۶)	دانشگاهی
* ۳ نفر بدون پاسخ بودند.	
۳۹ (۳۹)	کارگر
۲۶ (۲۶)	کارمند
۷ (۷)	بیکار
۲۸ (۲۸)	آزاد
* ۸ نفر بدون پاسخ بودند.	
۶۳ (۵۹/۴)	بی سواد
۲۶ (۲۴/۵)	ابتدایی
۲ (۱/۹)	راهنمایی
۱۱ (۱۰/۴)	دیپلستان
۴ (۳/۸)	دانشگاهی
* ۲ نفر بدون پاسخ بودند.	
۵ (۴/۸)	کارگر
۹ (۸/۷)	کارمند
۸۶ (۸۲/۷)	خانه دار
۴ (۳/۸)	آزاد
* ۴ نفر بدون پاسخ بودند.	
۲ (۳/۸)	۲
۱۲ (۱۱/۵)	۳
۲۲ (۲۱/۲)	۴
۲۷ (۲۶)	۵
۱۰ (۹/۶)	۶
۱۲ (۱۱/۵)	۷
۱۷ (۱۴/۴)	۸-۲۲
انحراف معیار ± میانگین	
۵/۶۴ ± ۲/۷۴	
* ۴ نفر بدون پاسخ بودند.	
۱۵ (۱۳/۹)	۱
۲۹ (۲۶/۹)	۲
۳۰ (۲۷/۸)	۳
۱۳ (۱۲)	۴
۱۰ (۹/۳)	۵
۳ (۲/۸)	۶
۸ (۶/۴)	۱۰
انحراف معیار ± میانگین	
۲/۲۸ ± ۲/۰۵	
وضعیت تحصیلی فرزندان زنان معتاد	
۵۵ (۷۳/۳)	فرزندان در سنین مدرسه نیستند
۱۱ (۱۴/۷)	محصل
۵ (۶/۷)	بیکار
۳ (۴)	دانشجو
۱ (۱/۳)	شاغل
* ۳۳ نفر بدون پاسخ بودند.	

تحقیق، ۴/۵ درصد واحدهای پژوهش متأهل بوده و همسران آن ها اولین فرد آشناکننده با مواد مخدر در اکثر زنان بودند. در تحقیق حاجی عسگر (۱۳۶۷) در مرکز بازپروری قرچک مشخص شد که عامل اعتیاد زنان به گفته خودشان، شوهران آن ها بوده اند که بیشتر برای عدم فروپاشی خانواده صورت گرفته بود. زنان به منظور وابسته نمودن بیشتر شوهران شان به خود، تأمین درآمد برای خرج اعتیاد خود و شوهران را به عهده گرفته بودند.

هروئین ماده مصرفی عمده افراد مورد مطالعه در این پژوهش بوده است حال آنکه در تحقیق اسماعیلی، صفاتیان، متولی خامنه و محسنی (۱۳۷۹) واحدها قبل از زندان ۹/۹ درصد حشیش و ۴/۵ درصد تریاک مصرف می کردند و اکثر زنان سیگار می کشیدند در تحقیق Sharon (۲۰۰۱) نیز ۸۲ درصد واحدها سیگاری بودند. آنچه مسلم است مصرف سیگار در جامعه معتادان بیشتر است که این امر زمینه اعتیاد به مواد مخدر را فراهم می کند. لذا لزوم پیشگیری از مصرف سیگار در بین جوانان بسیار مهم است زیرا مصرف متداخل نیکوتین و مرفین از نظر علمی به اثبات رسیده است. با توجه به نتایج مبنی بر این که ۱/۸ درصد زنان مورد مطالعه برای اولین بار در خانه دوستان با مواد مخدر آشنا شده بودند، اهمیت تقویت فعالیت های جایگزینی اعتیاد و ایجاد محیطی سالم برای اوقات فراغت و لزوم افزایش مهارت های مقاومت در برابر تعارف سایرین برای مصرف مواد مخدر را مشخص می کند. جرم فعلی ۴/۲ درصد واحدهای پژوهش قاچاق مواد مخدر

جدول شماره ۳ بیانگر هدف ویژه شماره ۳ پژوهش می باشد که مربوط به ویژگی های اقتصادی زنان معتاد در بند بوده است. نکته بسیار مهم و قابل توجه در این یافته این است که بیش از ۵۰ درصد از آنان خود، منبع تأمین درآمد خانواده بوده اند.

هدف ویژه شماره ۴ در پژوهش انجام شده تعیین ویژگی های اجتماعی این زنان بود که نتایج حاصله در جدول شماره ۴ منظور شده است. نکته قابل تعمق در این یافته خانه به عنوان اولین محل استعمال، و همسر به عنوان اولین فرد آشنا کننده با مواد مخدر می باشد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج این تحقیق نشان داد میانگین سن زنان زندانی معتاد ۳۳/۹۲ سال بوده است. در تحقیق Sharon (۲۰۰۱) نیز ۴۶ درصد زنان معتاد در سنین ۲۶ تا ۳۰ سالگی با میانگین ۳۵ سال بودند. تنها ۶/۶ درصد زنان مدرک دانشگاهی داشتند و از طرفی بین سطح تحصیلات پدران و مادران آن ها از بی سواد تا دانشگاهی دیده شد. در حالی که در تحقیق Cronk و Sarvela (۱۹۹۷) نتایج نشان داد که بالاترین میزان تحصیلات ۳۸/۹ درصد پدران واحدهای پژوهش دانشگاهی و تنها ۵/۳ درصد تحصیلات زیر دیپلم بوده است. بنابراین، این واقعیت وجود دارد که اعتیاد در همه اقشار، گروه ها و طبقات فردی، فرهنگی و اجتماعی می تواند بروز کند، لذا آگاهی و مداخله فعال بخش های مختلف جامعه برای پیشگیری از اعتیاد و درمان معتادان ضرورت می یابد. طبق یافته این

جدول شماره ۸- ویژگی های اجتماعی زنان معتاد (۱۳۸۳)

ویژگی های اجتماعی	نحوه طبقه بندی	فراوانی تعداد (درصد)
وضعیت منزل مسکونی	شخصی	۳۶ (۲۵/۵)
	استیجاری	۶۶ (۶۴/۷)
* ۶ نفر بدون پاسخ بودند.		
منطقه محل سکونت	شمال	۲۳ (۲۱/۹)
	جنوب	۴۶ (۴۳/۸)
	شرق	۲۰ (۱۹)
	غرب	۵ (۴/۸)
	شهرکهای اطراف	۸ (۷/۶)
	روستا	۳ (۲/۹)
* ۳ نفر بدون پاسخ بودند.		
ملیت	ایرانی	۱۰۶ (۱۰۰)
	غیر ایرانی	۰ (۰)
* ۲ نفر بدون پاسخ بودند.		
وجود اعتیاد در خانواده	بلی	۴۹ (۴۷/۶)
	خبر	۵۴ (۵۲/۴)
* ۵ نفر بدون پاسخ بودند.		
نوع ماده مخدر مصرفی	تریاک	۲۹ (۲۸/۲)
	هروئین	۳۵ (۶۶/۱)
	حشیش	۰ (۰)
	دو نوع ماده	۱۱ (۱۶/۵)
	سایر مواد	۱ (۱/۴)
* ۳۲ نفر بدون پاسخ بودند.		
مصرف سیگار	بلی	۷۸ (۷۵)
	خبر	۲۶ (۲۵)
* ۴ نفر بدون پاسخ بودند.		
مصرف روزانه سیگار	سیگار مصرف نمی کردند	۷ (۸/۲)
	۱-۱۰	۱۲ (۱۴/۳)
	۱۱-۲۰	۳۷ (۴۳/۶)
	۲۱-۴۰	۲۱ (۲۴/۷)
	۴۱-۶۰	۶ (۷/۱)
	۶۱-۸۰	۲ (۲/۶)
انحراف معیار $\pm$ میانگین		
* ۲۳ نفر بدون پاسخ بودند.		
اولین فرد آشنا کننده با مواد مخدر	همسر	۳۴ (۴۲)
	دوستان	۳۲ (۳۹/۵)
	همسایه	۱۰ (۱۲/۳)
	همکاران	۳ (۳/۷)
	خواهر	۰ (۰)
	برادر	۰ (۰)
	والدین	۲ (۲/۵)
* ۲۷ نفر بدون پاسخ بودند.		
اولین مکان استعمال مواد مخدر	خانه خود	۳۴ (۴۲)
	خانه دوستان	۳۹ (۴۸/۱)
	محیط کار	۲ (۲/۵)
	خانه همسایگان	۶ (۷/۴)
انحراف معیار $\pm$ میانگین		
* ۲۷ نفر بدون پاسخ بودند.		

ویژگی های اجتماعی	نحوه طبقه بندی	فراوانی تعداد (درصد)
مدت استفاده از مواد مخدر(ماه)	۰-۶۰	۴۰ (۵۲)
	۶۱-۱۲۰	۲۰ (۲۶)
	۱۲۱-۱۸۰	۳ (۳/۹)
	۱۸۱-۲۴۰	۷ (۹/۱)
	۲۴۱-۳۰۰	۴ (۵/۲)
	۳۰۱-۴۸۰	۳ (۳/۹)
* ۳۳ نفر بدون پاسخ بودند.		
مکان استعمال مواد مخدر	خانه خود	۵۳ (۷۲/۶)
	خانه دوستان	۱۸ (۲۴/۷)
	محیط کار	۲ (۲/۵)
* ۳۵ نفر بدون پاسخ بودند.		
سابقه محکومیت قبلی	بلی	۳۶ (۳۷/۱)
	خبر	۶۱ (۶۲/۹)
* ۱۱ نفر بدون پاسخ بودند.		
مدت محکومیت قبلی	عدم محکومیت قبلی	۶۳ (۶۴/۹)
	۱-۱۲	۲۲ (۲۲/۶)
	۱۳-۲۴	۱۲ (۱۲/۲)
* ۱۱ نفر بدون پاسخ بودند.		
ارتباط نوع جرم به محکومیت با مواد مخدر	بلی	۹۲ (۹۵/۸)
	خبر	۴ (۴/۲)
* ۱۲ نفر بدون پاسخ بودند.		
نوع جرم فعلی	سرقت	۴ (۴)
	ولگردی	۰ (۰)
	قاچاق مواد مخدر	۴۲ (۴۲/۴)
	اعتیاد	۴۱ (۴۱/۴)
	قاچاق همراه اعتیاد	۹ (۹/۱)
	سایر موارد	۳ (۳)
* ۹ نفر بدون پاسخ بودند.		
مدت محکومیت فعلی	۰-۲۴	۳۴ (۴۵/۵)
	۲۵-۴۸	۱۸ (۲۳)
	۴۹-۶۰	۱۰ (۱۲/۸)
	> ۶۰	۱۴ (۱۸/۲)
انحراف معیار $\pm$ میانگین		
* ۳۰ نفر بدون پاسخ بودند.		
سطح زیربنای مسکونی	۰-۱۰۰	۴۸ (۷۱/۸)
	۱۰۱-۳۰۰	۱۱ (۱۳/۵)
	۳۰۱-۵۰۰	۶ (۹)
	۵۰۱-۱۰۰۰	۲ (۳)
انحراف معیار $\pm$ میانگین		

و ۴۱/۴ درصد اعتیاد بود. طبق آمار منتشر شده ۳۳ درصد کسانی که وارد زندان می شوند معتاد هستند و ۶۰ درصد زندانیان کشور را کسانی

حاجی عسگر، بنناز. (۱۳۶۷). بررسی ویژگی های روانی اجتماعی زنان معتاد به مواد مخدر. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد تهران.

داودی، فرنوش. و رفیعی، صدیقه. (۱۳۷۹). اعتیاد در شهر تهران، مقایسه معتادان خود معرف و افراد غیر معتاد از نظر شاخص های فرهنگی در شهر. مجله درد سال اول، شماره دوم، آبان. ص ۶۰-۵۶.

غفاری، مریم. (۱۳۷۹). بزهکاری ریشه در اعتیاد دارد. (۱۳۷۹). روزنامه همشهری. پنجشنبه ۲۷ بهمن، سال نهم، شماره ۳۳۴۲، ص ۱۲.

فرخاک، داریوش. (۱۳۷۸). "مجله ناگفته ها"، ناشر امور فرهنگی در روابط عمومی و دفتر مطالعات و پژوهش های ستاد مبارزه با مواد مخدر.

فصلنامه انتقادی، فلسفی و فرهنگی حقوق زن (۱۳۷۹). شماره ۷، سال دوم. ۷۳-۷۴.

گروه نظر سنجی (۱۳۸۰). دختران در استعمال مواد مخدر از پسران پیشی می گیرند. روزنامه ایران. سال هفتم، شماره ۱۸۳۷، ص ۲.

گروه اجتماعی (۱۳۸۰). معتاد باید درون جامعه درمان شود. روزنامه ایران، سال هفتم، شماره ۱۸۳۸، ص ۱۴.

هاشم ورزی، محمودرضا. (۱۳۷۹). بهداشت روان و اعتیاد به مواد مخدر. فصلنامه بهروز، سال یازدهم، شماره چهارم.

Cronk, C., & Sarvela, P. (1997). Alcohol, tobacco and other. Drug use among Rural/small town and Urban, American Journal of Public Health. 87(5), 761-764.

Sharon, M.C. (2001). Mothers recovering from cocaine addiction: Factors Affecting Parenting Skills. JOGNN. 30 (1). 71-78

تشکیل می دهند که در ارتباط با مواد مخدر دستگیر می شوند (داودی، رفیعی، ۱۳۷۹). در این پژوهش نیز تعداد زنان از نظر اعتیاد به مواد مخدر و قاچاق آن تا حدودی از این آمار تبعیت می کند. با توجه به یافته های به دست آمده از مدت محکومیت قبلی و فعلی در این پژوهش می توان نتیجه گیری کرد که مدت محکومیت فعلی از نظر زمانی بیشتر از محکومیت قبلی است. این که آیا افراد با جرم سنگین تری وارد زندان می شوند یا دلایل دیگری وجود دارد؟ پیشنهاد انجام پژوهشی دقیق تر را در زمینه بررسی ارتباط سابقه زندانی شدن قبلی افراد و دستگیری مجدد آن ها را از نظر سنگینی جرم ایجاب می کند.

تقدیر و تشکر

به این وسیله از سازمان امور زندان ها جهت هدایت پژوهشگر و ایجاد تسهیلات ضروری و نیز از سرکار خانم دکتر اسکویی ریاست محترم و سرکار خانم شاهپوریان معاونت محترم پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران تشکر و قدردانی می شود.

منابع

اسماعیلی، ایرج. صفاتیان، سعید. متولی خامنه، مرتضی. محسنی، لطف اله. (۱۳۷۹). بررسی وضعیت اعتیاد به مواد مخدر در میان زندانیان دارای تحصیلات دانشگاهی زندانیان استان تهران. اداره کل زندانیان استان تهران. ص ۲۵-۱.

پوراسلامی، محمد. سرمست، حمیده و موسویان پور. (۱۳۸۰). اعتیاد و چراهای آن. مجله بهروز سال دوازدهم، شماره اول، بهار. ص ۲۵-۲۲.

PERSONAL, FAMILIAL, SOCIAL AND ECONOMICAL CHARACTERISTICS OF JAILED ADDICTED WOMEN

M. Jamshidi Manesh, M.S.*¹ P. Soleimanifar, M.S.² F. Hosseini, M.S.³

ABSTRACT

These days, one of the most tragic events in all societies is addiction. Unfortunately, these are the youngsters whom, as they say are used to drugs because of all kinds of hardships from personal to social. Addiction ruins the cultural, social, moral, economical and even political impacts of countries. Assessing personal, familial, social and economical characteristics of addicted women in prison, we conducted a descriptive study on all 108 addicted imprisoned women. Our data gathering tool was questionnaires.

Regarding our findings the mean age of the participants was 33.92 years. Meanwhile 25.5% of them were educated at below high school level, 6.6% of these women had university certificate. Their family members ranged between 2 to 22 and they earned 10000 to 200000 Tomans monthly. From the point of family responsibility 50.5% of participants had to cover the expenses of the family themselves and in 21% of them the spouse had to do so. Besides, 42% of these women reckoned that the first person whom made them familiar with the drugs were their husbands and in 48% of them the first place of drug using were their homes.

Overall, considering that the addiction is a problem for all economical, social, educational and cultural groups of countries, we request the authorities to provide designs for preventing addiction and treating addicted people and also to provide the people with opportunities to be able to work earn money and have a satisfactory life to decrease their stresses.

Key Word: Personal, Familial, Social and economical characters, Jailed addicted women.

---

¹ Senior Lecturer, School of Nursing and Midwifery, Iran University of Medical Sciences and Health Services, Tehran, Iran (*Corresponding author)

² Senior Lecturer, School of Nursing and Midwifery, Iran University of Medical Sciences and Health Services, Tehran, Iran

³ Senior Lecturer, School of Management and Medical Information Sciences, Iran University of Medical Sciences and Health Services, Tehran, Iran